

Representantforslag 22 S

(2013–2014)

fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Rigmor Andersen Eide og Olaug V. Bollestad

Dokument 8:22 S (2013–2014)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Rigmor Andersen Eide og Olaug V. Bollestad om endringer i straffeloven om minstetid, permisjoner og ettervern for forvaringsdømt

Til Stortinget

Bakgrunn

Forvaring er en straffereaksjon som ble innført 1. januar 2002, og erstattet da den tidligere reaksjonen sikring. Forvaring kan benyttes når en ordinær, tidsbestemt fengselsstraff ikke anses tilstrekkelig til å verne samfunnet, og kan kun idømmes personer som har begått alvorlige volds- eller seksualforbrytelser, frihetsberøvelse eller ildspåsettelse og hvor det er en nærliggende fare for gjentakelse av slike forbrytelser, jf. straffeloven § 39c. Forvaring er en tidsbestemt straff, i den forstand at domstolene kan forlenge forvaringstiden et ubegrenset antall ganger dersom det fortsatt vurderes å være en nærliggende fare for at den domfelte vil begå nye slike handlinger om han/hun løslates.

Dersom domstolene vurderer at forvaring må idømmes av hensyn til samfunnsvernet, fastsettes det en minstetid som tilsvarer 2/3 av den fengselsstraffen som ellers ville blitt idømt, og som dermed korresponderer med tidspunktet da den domfelte kunne søkt om prøveløslatelse om han/hun var idømt fengselsstraff. Minstetiden kan maksimalt settes til 10 år. Den domfelte kan søke om prøveløslatelse fra forvaring når minstetiden er utløpt. Det kan søkes om prøveløslatelse et ubegrenset antall ganger så lenge det er gått minst ett år siden sist domstolene behandlet siste prøveløslatelsessak.

Sammen med minstetiden fastsettes også en lengste tidsramme for forvaringen, som er den tidshorisonnten som retten på domstidspunktet vurderer det som mulig å forutse at det fortsatt vil være gjentakelsesfare. Tidsrammen skal normalt ikke settes lavere enn den fengselsstraffen som ellers ville blitt idømt, jf. Innst. O. nr. 34 (1996–1997) side 22. Tidsrammen skal som utgangspunkt ikke settes høyere enn 15 år og kan maksimalt settes til 21 år. Domstolene kan forlenge tidsrammen med fem år om gangen dersom det ved tidsrammens utløp fortsatt foreligger en nærliggende fare for gjentakelse ved løslatelse.

Både søknader om prøveløslatelse og forlengelse av forvaringen fordrer utredning og saksbehandling i både kriminalomsorgen og påtalemyndigheten før saken behandles i tingretten. Tingrettens avgjørelse kan ankes videre til lagmannsretten og deretter til Høyesterett. Dersom den domfelte benytter sin rett til å søke om prøveløslatelse så ofte som mulig og anker avgjørelsene, vil spørsmålet om reaksjonen skal opprettholdes dermed versere nærmest kontinuerlig i rettsapparatet fra minstetiden er nådd og frem til den domfelte løslates.

I en del medieoppslag ved årsskiftet 2013–2014 ble det i pressen rettet oppmerksomhet mot det som ble oppfattet som en uenighet mellom kriminalomsorgen og påtalemyndigheten på den ene siden og domstolene på den andre siden om terskelen for å innvilge prøveløslatelse for forvaringsdømte. Aftenposten viste til at av de 193 personene som pr. januar 2013 var idømt forvaring var 108 personer på frifot, enten løslatt eller på prøve. I 36 av de 57 prøveløslatelsessakene som har vært brakt inn for domstolene, har retten innvilget prøveløslatelse til tross for at påtalemyndigheten har motsatt seg dette og ment at samfunnsvernet ikke var godt nok ivaretatt.

Forslagsstillerne viser til at terskelen er høy for å idømme forvaringsstraff, og at denne straffefor-

forbeholdes kun en liten gruppe av samfunnets farligste kriminelle som har begått forbrytelser av aller alvorligste art, som drap, voldtekt, mordbrann og lignende, og hvor det er en nærliggende fare for gjentakelse av slike handlinger. Selv om rehabilitering er en viktig målsetting også for denne gruppen domfelte, kommer samfunnsvernet og viktigheten av å beskytte uskyldige mot nye alvorlige handlinger i forgrunnen i slike saker. Det er derfor fortsatt behov for en tidsbestemt straff, som forvaring, for å verne samfunnet.

Forslagsstillerne viser imidlertid til at det i de 12 årene som er gått siden forvaringsinstituttet ble innført er gjort erfaringer som viser en del svakheter med ordningen, både knyttet til kriteriene for prøveløslatelse, ettervern ved løslatelse og den omfattende saksbehandlingen ved stadige domstolsprøvinger av den enkelte sak.

Et eksempel på svakhetene med ordningen er at minstetiden for forvaring maksimalt kan settes til 10 år. For personer som begår så alvorlige handlinger at straffen må settes til lovens lengste straff på 21 år, får lovens ordning den effekt at en person som dømmes til 21 års fengsel først kan søke om prøveløslatelse etter 14 år, når 2/3 av straffen er sonet, mens en person som har begått så alvorlige handlinger og anses så farlig at han idømmes 21 års forvaring, paradoksalt nok kan søke om prøveløslatelse etter 10 år, altså fire år tidligere.

Forslagsstillerne mener derfor det er behov for endringer i forvaringen som retter opp disse svakhetene.

For det første åpner dagens prøveløslatelsesordning for en meget omfattende domstolsprøving som både er ressurskrevende og som skaper lite forutberegnelighet for den domfelte og for kriminalomsorgens tilrettelegging for et ettervern. I stedet for ordningen med en minstetid og søknader om prøveløslatelse, mener forslagsstillerne at retten bør fastsette en tidsramme som tilsvarer den fengselsstraff som ellers ville vært idømt for forholdet. Dersom påtalemyndigheten ikke bringer spørsmålet om forlengelse av forvaringen inn for domstolene, løslates den domfelte ved tidsrammens slutt, etter en gradvis utfasing i samfunnet. Dersom påtalemyndigheten mener at det fortsatt er nærliggende fare for gjentakelse, bringes saken inn for domstolene som kan forlenge forvaringen med inntil fem år om gangen, som i dag. Forslaget innebærer at dagens ordning i hovedtrekk videreføres, men uten mulighet for å søke om prøveløslatelse

se mellom de ordinære, jevnlig domstolsprøvingene om forvaringen skal videreføres.

For det andre er det behov for et grundig ettervern når forvaringsdømte skal løslates. Forslagsstillerne mener det bør være et obligatorisk ettervern før løslatelse for alle domfelte, og vil tilpasse domstolsprøvingsfristene for å sikre at det blir tilstrekkelig tid for å iverksette et ettervern når det er klart at den domfelte skal ut i samfunnet. Dagens forvaringsordning har den svakhet at det ikke blir etablert noe ettervern for forvaringsdømte som løslates ved tidsrammens slutt, hvis retten har besluttet dette på tross av at kriminalomsorgen og påtalemyndigheten har innstilt på forlengelse. Forslagsstillerne foreslår at domstolene bør ta stilling til spørsmål om videreføring av forvaringen ett år før tidsrammens utløp, slik at det vil være mulig å iverksette en gradvis utslusing til samfunnet og etablering av et ettervern lokalt i tiden frem mot løslatelse. Domstolene bør også ved prøving av om forvaringen skal videreføres ha mulighet til å videreføre forvaringen for inntil fem år, men med nærmere retningslinjer om praktisering av permisjons- og ettervernstilbud. Det må tilrettelegges for at den domfelte kan ha mer kontakt med familie enn i dag i sikre omgivelser, ved familiesentra på kriminalomsorgens område.

For det tredje foreslås permisjonsreglene for forvaringsdømte innskjerpet, på grunn av farepotensialet for denne typen alvorlige lovbrutere. Forslagsstillerne foreslår blant annet at permisjoner først bør gis etter gjennomføring av 2/3 av tidsrammen, i motsetning til etter 2/3 av minstetiden som i dag. Permisjoner bør som utgangspunkt gjennomføres med følge eller med overvåkning med elektronisk fotlenke.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring av forvaringsstraffen som innebærer en fjerning av muligheten for prøveløslatelse ved sonet minstetid.
2. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om obligatorisk ettervern for forvaringsdømte.
3. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om innskjerping av permisjonsreglene for forvaringsdømte.

12. februar 2014